

Miksi biologia on meille niin vaikeaa?

■ Matti Laine

Tieteessä tapahtuu -lehdessä (7/2009) julkaistiin Janne Kivivuoren ja Petteri Pietikäisen mainio minitutkimus yhteiskuntatieteiden yliopisto-opiskelijoiden ihmiskuvasta. Tekijät tuovat esiin ajatuksen, että opiskelijat ovat darwinisteja yliopistosta huolimatta, mutta konstruktionisteja yliopiston ansiosta. Tähän on helppo yhtyä. Kun selaa yliopistojen yhteiskunta- ja käyttäytymistieteellisten tiedekuntien henkilökuntasivuja ja sieltä löytyviä tutkimusintressejä, niin voi huomata, miten keskeisessä asemassa sosiaalinen konstruktionismi ja sen alalajit ovat.

Kivivuoren ja Pietikäisen kartoitus käsittelee nuoria, ehkä noin parikymppisiä opiskelijoita. Mutta miten on laita meidän varttuneempien, joiden eläkeikään ei ole enää kuin enintään kymmenen vuotta? Mitä tiedämme biologiasta? Aika usein erilaisissa keskusteluyhteyksissä on törmännyt tilanteeseen, jossa varttunut ja ansioitunut yhteiskuntatieteellinen tieteenekijä toteaa jotenkin seuraavasti: ”Niin, Darwinin teoriahan tarkoittaa sitä, että vahvemmat syövät heikommat.” Evoluutioteorian ja biologian peruskäsitteetkin tuntuvat olevan hukassa.

Lukija voi tehdä testin omassa tiedeyhteisössään. Kysykää noin 55–68-vuotiailta yhteiskunta- tai käyttäytymistieteiden piirissä toimivilta, miten paljon he ovat opiskelleet biologiaa. Oletan, että vastaus on varsin usein: ei yhtään, ei koskaan. Vanhassa kansa- ja keskikoulussa ei opetettu biologiaa, eikä Darwinin teoriaa. Oppiaineina olivat eläin- ja kasvioppi; pyrittiin siis erottamaan orava mäyrästä ja voikukka niittyleinikistä. Luki-ossa biologiaa oli, mutta se oli vaihtoehtoinen aine psykologian kanssa. Tietenkin kaikki ne, joita kiinnosti ihmisen käyttäytymisen mysteerit, valitsivat jälkimmäisen. Yliopistoissa ei ollut mitään pakollisia yleisopintoja, joissa biologia tai evoluutioteoria olisivat nousseet esiin. Tieteellisellä uralla on saattanut edetä miten pitkälle tahansa tutustumatta ihmisyden perustietoihin.

Toistakin testiä voi kokeilla. Voi kysyä peruskysymyksiä biologian alueelta, kuten esimerkiksi,

miten lapsen sukupuoli määräytyy tai mitä seksuaalivalinta tarkoittaa. Peruskoululainen pystyy usein näihin vastaamaan, mutta vanhemmalla tohtorilla tai maisterilla voi mennä sormi suuhun.

Kysymys ei tietenkään ole vain kouluopinnoista. Tieteenalan perinteet ovat vahva vaikuttaja ja määrääjä. Yhdysvalloissa selvitettiin (Wright ym. 2008), miten uusin biologinen ja geneettinen tieto esiintyy oman tieteenalani, kriminologian opetuksessa ja tieteellisissä julkaisuissa. Vain 2 % tohtorikoulutettavien opettajista oli saanut koulutusta tai oli kiinnostunut biologian ja rikollisuuden välisistä yhteyksistä. Neljän tärkeän kriminologisen julkaisun artikkeleista vain 4 % liittyi jollain tavalla biologiaan (vuodesta 1996 lähtien).¹ Ja valinta on usein täysin tietoinen ja vahvasti haluttu. Artikkelin kirjoittajat siteeraavat lopuksi Pierre van den Bergheä (1990):

Sosiologinen vastarinta biologista ajattelua vastaan on suurelta osin *koulutettua* kykenemättömyyttä, ei vain tavallista antroposentrismä. Monet sosiologit eivät ole pelkästään tietämättömiä biologiasta; he ovat militantisti ja ylpeästi valistumattomia. He *tietävät*, että biologia on epärelevanttia heidän intressiensä kannalta, niinpä he ovat päättäneet olla tekemättä minkäänlaisia ponnistuksia sen oppimiseksi. Autuaaita ovat biologisesti köyhät sillä heidän on Sosiologian Valtakunta.

Kirjallisuutta

- van den Berghe, Pierre L. (1990). Why most sociologists don't (and won't) think evolutionarily. *Sociological Forum* 5 (2): 173–185
- Wright, John P. & Beaver, Kevin M. & DeLisi, Matt & Vaughn, Michael G. & Boisvert, Danielle & Vaske, Jamie (2008). Lombroso's Legacy: The Miseducation of Criminologists. *Journal of Criminal Justice Education* 19 (3): 325–338.

Kirjoittaja on kriminologi ja toimii yliopettajana Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksessa.

¹ Julkaisut olivat: *Justice Quarterly*, *Journal of Research in Crime and Delinquency*, *Criminology* ja *Journal of Quantitative Criminology*.